

Wpływ epidemii na przestępczość w województwie podkarpackim

Streszczenie: Celem niniejszego rozdziału jest pokazanie, jak bardzo zmieniła się dynamika przestępczości w województwie podkarpackim na przestrzeni dwóch lat. Wybrany przedział czasowy jest dość zróżnicowany, jeśli chodzi o zjawisko przestępczości. Widoczne jest, że w 2019 r. znacznie więcej notowało się przestępstw o charakterze kryminalnym, natomiast w 2020 r. dominuje już przestępczość o charakterze gospodarczym. Zmiana spowodowana jest tym, iż w 2020 r. wprowadzono w Polsce lockdown w związku z rozprzestrzenieniem się pandemii COVID-19¹. Sytuacja ta sprawiła, że mieszkańcy Podkarpacia więcej czasu spędzali w domu, ponieważ wprowadzone ograniczenia wymusiły zmniejszenie liczby imprez masowych, takich jak dyskoteki i mecze, co miało bezpośrednie przełożenie na zredukowanie liczby bójek i pobić, do których dochodziło najczęściej przypadkowo i po spożyciu alkoholu lub innych używek. W czasie pandemii zwiększyła się przestępczość o charakterze gospodarczym. Podkarpacka Policja odnotowywała coraz więcej przypadków przestępstw w sieci. Policja na bieżąco monitorowała sytuację i próbowała przeciwdziałać zjawiskom kryminalnym, choć często złapanie przestępców było wprost niemożliwe.

Słowa kluczowe: *przestępczość, Policja, przestępczość na podkarpaciu, COVID-19*

The impact of the epidemic on crime in the podkarpackie province

Summary: The aim of this chapter is to show how much the dynamics of crime in the Podkarpackie Province has changed over two years. The chosen time frame is quite varied when it comes to the crime phenomenon. It is visible that in 2019 there was much more criminal crime, while in 2020 it can be seen that economic crime is already dominant. The change is due to the fact that in 2020 we had a lockdown in Poland caused by the spread of COVID-19. This situation forced the bourgeois Podkarpacie to spend more time at home, because the introduced restrictions resulted in a smaller number of mass events, such as discos, matches, and other mass events, which had a large impact on a smaller number of fights and beats, which usually occurred by accident and after consuming alcohol or other stimulants. Economic crime has increased during the pandemic. The Podkarpacie Police recorded more and more crimes online. The police continuously monitored the situation and tried to counteract these phenomena, although it was often impossible to catch criminals.

Keywords: *crime, Police, crime in Podkarpacie, COVID-19*

¹ *Koronawirus: informacje i zalecenia*, Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/koronawirus/aktualne-zasady-i-ograniczenia> (dostęp: 06.05.2021).

Wstęp

Przestępczość to ogół czynów, które zostały zabronione przez ustawę. Konsekwencją ich popełnienia jest sankcja karna. To działania, które miały miejsce w określonym czasie oraz na obszarze określonej jednostki terytorialnej. Czynem zabronionym jest zachowanie sprzeczne z obowiązującym prawem lub przyjętymi normami. Natomiast w rozumieniu Kodeksu karnego musi być to czyn zabroniony pod groźbą kary przez obowiązującą ustawę określającą jego znamiona².

Można dodać, iż przestępczość jest poważnym problemem na całym świecie. Wiąże się z utratą mienia i życia. Straty mogą dotyczyć również finansów. Przestępcy omijają systemy podatkowe, w rezultacie pieniądze z prowadzonej przez nich działalności są nielegalne, choć znajdują się w obrocie rynku³. Globalizacja wymusiła zmianę oblicza przestępczości. Przestępczość stała się zjawiskiem ponadnarodowym, globalnym. W związku z tym organy ścigania poszczególnych państw muszą współpracować, aby sprawnie reagować na akty przestępcze⁴. Jednostki decydujące się na popełnienie aktu przestępczego muszą wcześniej zrobić bilans korzyści i strat. Mają zazwyczaj z góry określone cele i zamiary, dlatego proces przestępczy jest bardzo dobrze zorganizowany⁵.

Przestępczość a działania Policji

Policja wykonuje obowiązki związane ze zwalczaniem i przeciwdziałaniem przestępczości na terenie kraju i poza jego granicami, co wynika z zarządzeń odnoszących się do współpracy międzynarodowej organów ścigania⁶.

² J. Znamierowski, *Koronawirus a przestępczość gospodarcza*, <https://codozasady.pl/p/koronawirus-a-przestepczosc-gospodarcza> (dostęp: 06.05.2021).

³ B. Hołyst, *Kryminologia*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 88.

⁴ S. Żaryn, *Bezwzględni wobec przestępczości gospodarczej*, <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/bezwzgledni-wobec-przestepczosci-gospodarczej> (dostęp: 06.05.2021).

⁵ G.S. Becker, *Crime and Punishment: An Economic Approach*, [w:] *Essays in the Economics of Crime and Punishment*, eds. G.S. Becker, W.M. Landes, National Bureau of Economic Research, New York 1974, <http://www.nber.org/chapters/c3625.pdf> (dostęp: 06.05.2021).

⁶ L. Hyb, *Koordinacja systemu bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce*, [w:] G. Wilk-Jakubowski, R. Harabin, *Instytucje bezpieczeństwa wobec wyzwań współczesności – prawne uwarunkowania a działalność praktyczna. Bezpieczeństwo międzynarodowe, bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo wewnętrzne, zarządzanie kryzysowe*, Wyd. Współpracy

Do podstawowych kompetencji Policji należą:

- gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych;
- inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym, a także współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;
- kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych;
- nadzór nad strażami gminnymi (miejskimi) oraz nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach;
- ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;
- ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- współdziałanie z policjami innych państw oraz organizacjami międzynarodowymi na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;
- prowadzenie bazy danych zawierającej informacje o wynikach analizy kwasu dezoksyrybonukleinowego (DNA)⁷.

W granicach swoich kompetencji Policja – w celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń – wykonuje czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe. Wykonuje też czynności na polecenie sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego. W celu realizacji ustawowych zadań może przetwarzać dane osobowe, w tym również przechowywane w formie zapisu elektronicznego – uzyskane przez inne organy,

Polska-Wschód, Oddział Świętokrzyski, Kielce–Tarnobrzeg 2018, s. 80-83; Współpraca Międzynarodowa, serwis *O Policji*, <https://info.policja.pl/inf/wspolpraca-miedzynarod/72445,Wspolpraca-miedzynarodowa.html> (dostęp: 06.05.2021).

⁷ M. Lorek, *Motywowanie w polskiej policji*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2017, s. 37-38.

służby i instytucje państwowe w toku czynności operacyjno-rozpoznawczych – w zakresie niezbędnym do wykonywania jej kompetencji.

Policja w celu realizacji ustawowych zadań może pozyskiwać informacje, w tym także niejawnie, gromadzić je, sprawdzać oraz przetwarzać, w tym dane osobowe podejrzanych o popełnienie przestępstw oraz innych osób. Ponadto może pobierać odciski linii papilarnych, gromadzić zdjęcia, szkice i opisy wizerunku, ewidencjonować cechy i znaki oraz pseudonimy osób, które mogły dokonać aktów przestępczych.

W sposób ciągły prowadzone są przez Policję analizy statystyczne tego, jak wygląda przestępczość i jej poszczególne rodzaje. Analizy te mają na celu wypracowanie nowych form przeciwdziałania przestępczości.

Odpowiedzialność za zmniejszenie rozmiarów przestępczości spoczywa nie tylko na organach ścigania, ale także na społeczeństwie, które powinno reagować na działania niepożądane, co w konsekwencji może wpłynąć na większą wykrywalność przestępstw oraz przynieść pozytywne skutki dla gospodarki⁸.

Przestępczość na terenie województwa podkarpackiego

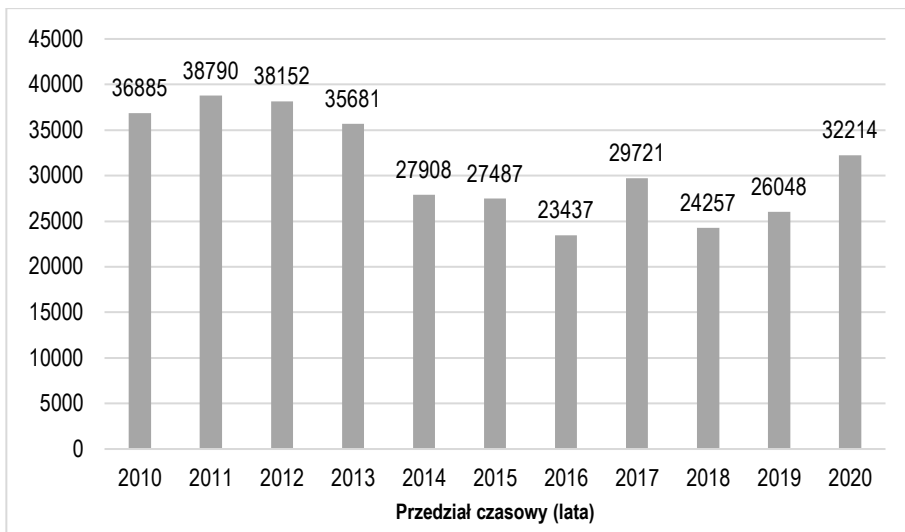
Przestępczość ogółem na terenie województwa podkarpackiego utrzymuje się w badanych latach na średnim poziomie w stosunku do innych województw Polski (wykres 1). Miasto Rzeszów należy do dość bezpiecznych miast, choć nie jest wolne od zagrożeń. Rok 2020 był inny niż wcześniejsze lata, bo epidemia zmieniła wiele w życiu publicznym i prywatnym. Przed Policją postawiono nowe wyzwania, a głównym było czuwanie nad poziomem bezpieczeństwa. Wdrożenie procedur bezpieczeństwa wymagało od Policji większego zaangażowania, ponieważ nałożono na tę służbę nowe obowiązki, które we wcześniejszych latach nie były wykonywane.

Przestępczość o charakterze bójek i pobić (wykres 2) jest mniejsza, ponieważ w czasie lockdownu mobilność ludzi poza ich miejscem zamieszkania, zwłaszcza w pierwszym okresie pandemii, była ograniczona. Tego typu przestępczość towarzyszy imprezom masowym. Sprawcami i uczestnikami byli zazwyczaj kibice lub osoby pod wpływem alkoholu⁹. Jak

⁸ Z. Ziomka, *Przyczyny zachowań przestępczych oraz zjawisk patologicznych w świetle teorii socjologicznych*, Wyd. Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2008, s. 7-12.

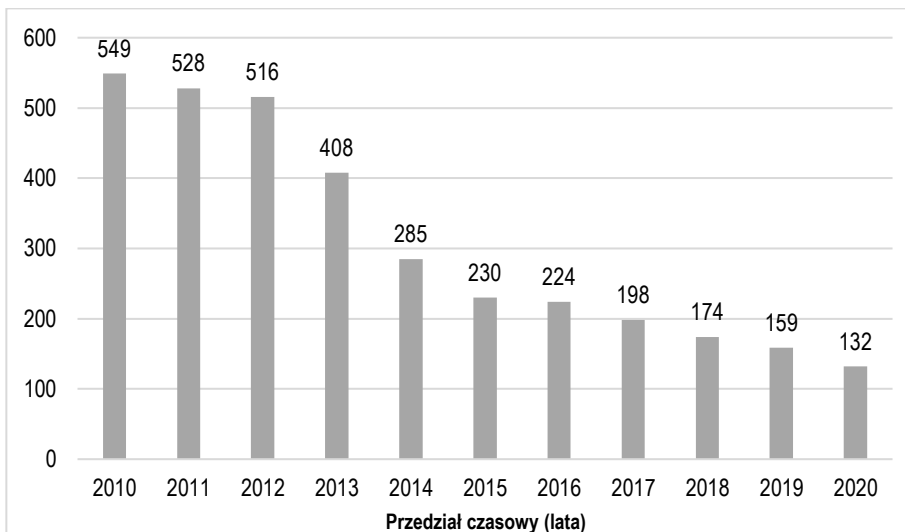
⁹ Przestępstwa ogółem wg jednostek podziału administracyjnego kraju, serwis *Statystyka – Policja.pl*, <https://statystyka.policja.pl/download/20/184797/przestepstwa-ogolem-do-2020.pdf> (dostęp: 06.05.2021).

widać na wykresie, w przypadku przestępczości tego typu w województwie podkarpackim przez ostatnie dziesięciolecie obserwowany jest trend malejący.

Wykres 1. Liczba przestępstw ogółem w województwie podkarpackim w latach 2010–2020

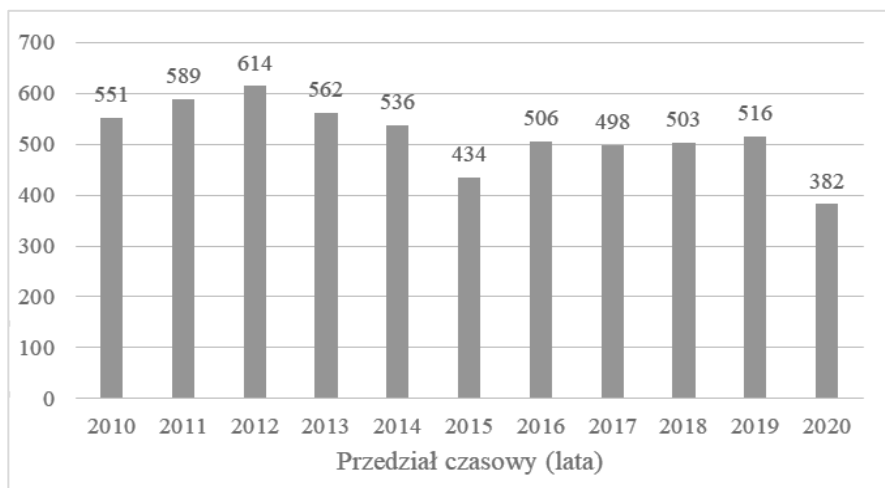
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 2. Liczba bójek i pobić w województwie podkarpackim w latach 2010–2020

Źródło: opracowanie własne.

Liczba przypadków, w których w wyniku działania przestępczego doszło do uszczerbku na zdrowiu zmalała w 2020 r. w porównaniu z 2019 r. o 25% (wykres 3). Do tego typu aktów przemocy może dojść w miejscu zamieszkania, choćby w rodzinach patologicznych, gdzie nadużywa się alkoholu czy narkotyków¹⁰. Jak pokazuje wykres, liczba tego typu zdarzeń utrzymuje się pomiędzy 2016 r. a 2019 r. na podobnym poziomie.

Wykres 3. Liczba przypadków uszczerbku na zdrowiu w województwie podkarpackim w latach 2010–2020

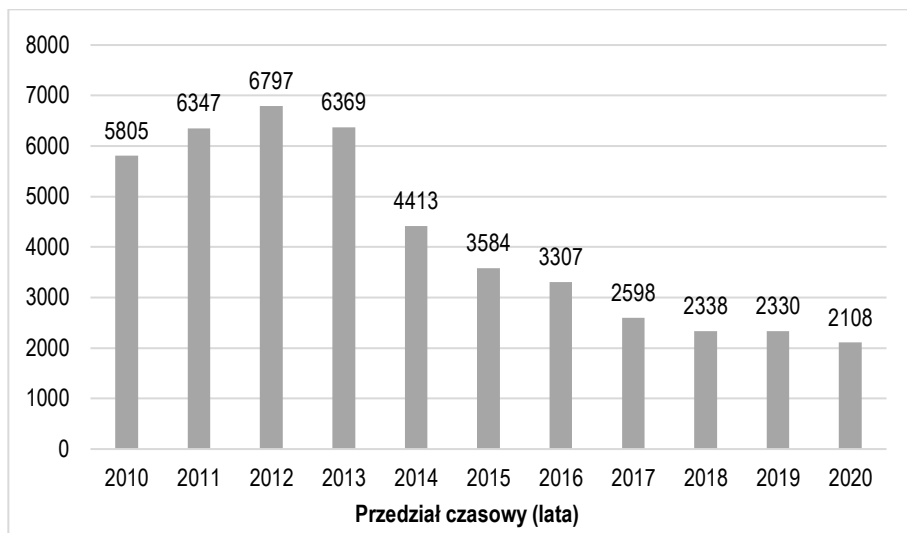
Źródło: opracowanie własne.

Ograniczenia, jakie miały miejsce od pierwszego kwartału 2020 r., a które związane były z walką z pandemią, wpłynęły również na mniejszą liczbę kradzieży w badanym okresie. Spadek ten wynosi 9,6%¹¹ (wykres 4). Na wykresie 5 widać, iż liczba kradzieży samochodów w województwie podkarpackim jest na przestrzeni ostatniej dekady dość zróżnicowana. Okres pandemii nie wpłynął znacząco na liczbę tych aktów przestępczych, ponieważ między 2019 r. a 2020 r. wzrosła ona o zaledwie 6,7%¹².

¹⁰ A. Kołodziejak, *Jak epidemia wpłynęła na przestępczość na Podkarpaciu? Zaglądaliśmy do policyjnych statystyk*, <https://rzeszow.wyborcza.pl/rzeszow/7,34962,25859546,dwa-razy-wiecej-kradziezy-w-rzeszowie-zlodzieje-nie-boja-sie.html> (dostęp: 06.05.2021).

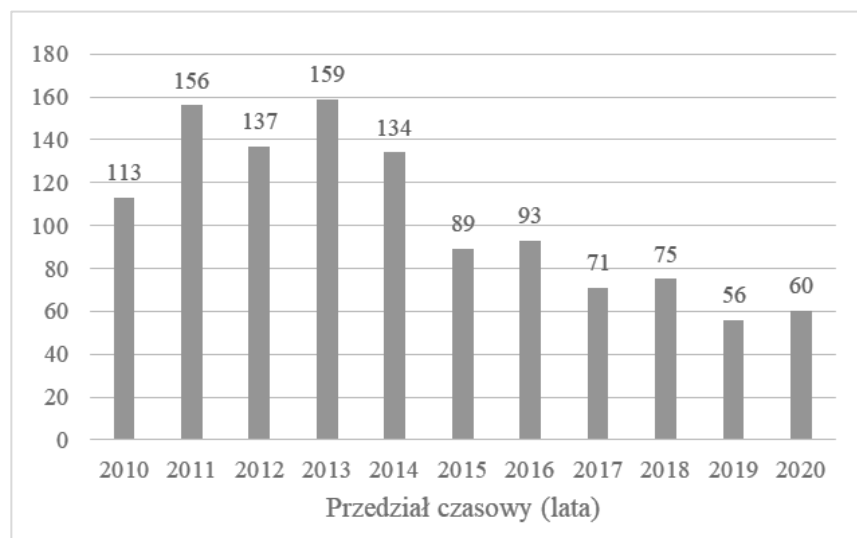
¹¹ J. Solski, *Przestępczość na Podkarpaciu w 2019 roku. Statystyki miast TOP 10*, <https://nowiny24.pl/przestepczosc-na-podkarpaciu-w-2019-roku-statystyki-miast-top-10/ar/c1-14784830> (dostęp: 06.05.2021).

¹² *Przestępczość w Polsce. Podkarpackie i Rzeszów najbezpieczniejsze*, <http://gospodarka-podkarpacka.pl/news/view/33155/przestepczosc-w-polsce-podkarpackie-i-rzeszow-najbezpieczniejsze> (dostęp: 06.05.2021).

Wykres 4. Liczba kradzieży w województwie podkarpackim w latach 2010–2020

Źródło: opracowanie własne.

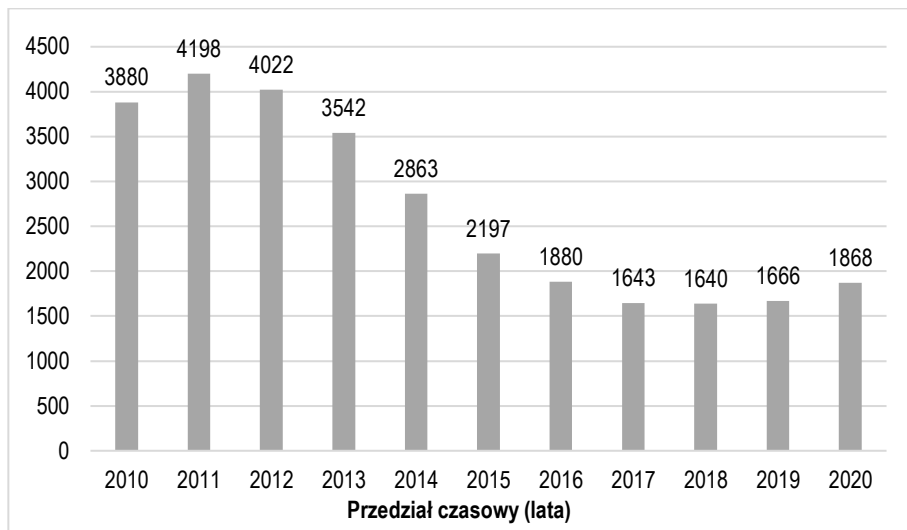

Wykres 5. Liczba kradzieży samochodu w województwie podkarpackim w latach 2010–2020

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać na wykresie 6, od 2011 r. mamy do czynienia z trendem spadkowym, jeśli chodzi o liczbę kradzieży z włamaniami, który utrzymuje się aż do 2018 r. Kolejne lata notują wzrost, jednak nie jest on tak bardzo znaczący. W latach 2019–2020 liczba kradzieży z włamaniem na terenie

województwa podkarpackiego również wzrosła (o 10,8%)¹³. Wpływ na to mogła mieć specyfika tego terenu. Na co dzień wielu mieszkańców regionu zarobkowo przebywa za granicą. Lockdown uniemożliwił im powrót do kraju. Złodzieje bez obaw mogli dokonać tego czynu.

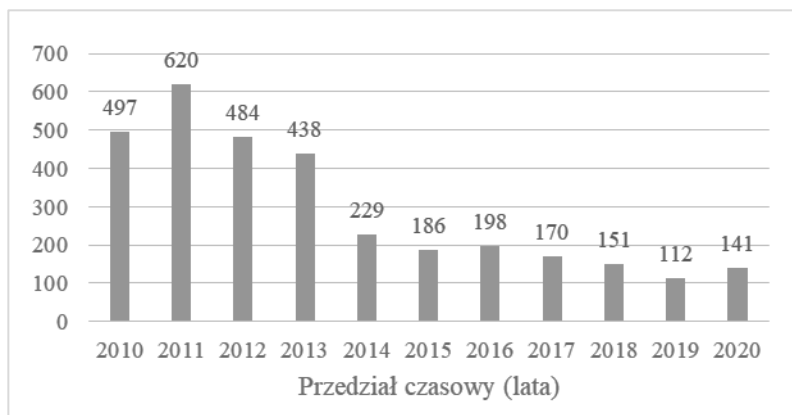
Wykres 6. Liczba kradzieży z włamaniem w województwie podkarpackim w latach 2010–2020

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku rozbojów, kradzieży czy wymuszeń rozbójniczych w okresie od 2019 r. do 2020 r. odnotowano wzrost na poziomie 20,6% (zob. wykres 7). Zaskakujący jest fakt, że restrykcje spowodowane przez COVID-19, wymuszające mniejszą liczbę osób poruszających się w przestrzeni publicznej, gdzie najczęściej dochodzi to tego rodzaju przestępstw, nie wpłynęły na redukcję ich liczby¹⁴. Jak można zauważyć, wcześniej trend był malejący – od 2011 r. aż do 2019 r.

¹³ Podsumowano pracę podkarpackiej Policji, Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, <https://rzeszow.uw.gov.pl/aktualnosci/podsumowano-prace-podkarpackiej-policji-3/> (dostęp: 06.05.2021).

¹⁴ Podkarpacki Wydział Zamiejscowy Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji w Rzeszowie, <https://pk.gov.pl/wydzialy-zamiejscowe-pk/dane-teleadresowe-57/podkarpacki-wydzial-zamiejscowy-departamentu-do-spraw-przestepczosci-zorganizowanej-i-korupcji-w-rzeszowie/podkarpacki-wydzial-zamiejscowy-departamentu-do-spraw-przestepczosci-zorganizowanej-i-korupcji-w-rzeszowie/> (dostęp: 06.05.2021).

Wykres 7. Liczba rozbojów, kradzieży i wymuszeń rozbójniczych w województwie podkarpackim w latach 2010–2020

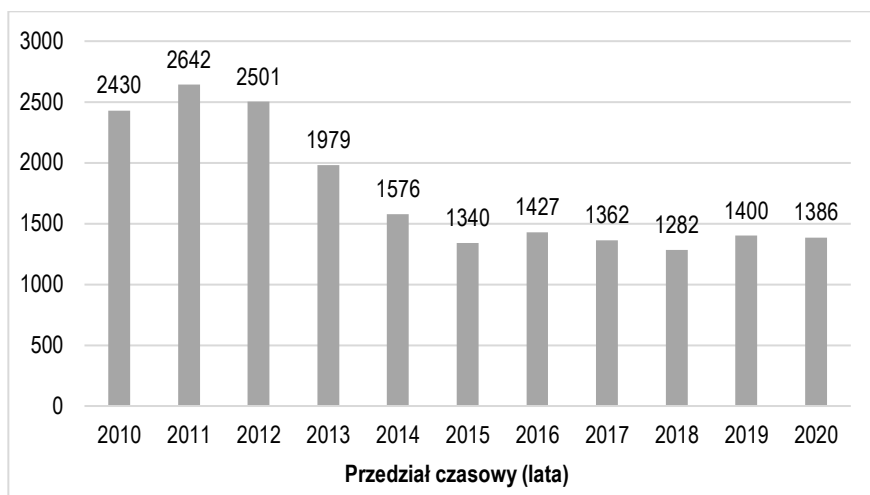
Źródło: opracowanie własne.

Do zniszczenia mienia często dochodzi w konsekwencji występku chuligańskiego, który polega na niszczeniu lub uszkodzeniu cudzej rzeczy lub uczynieniu jej niezdatną do użytku. Uszkodzenie rzeczy to sprawienie, że nie może ona służyć celom, do których była przeznaczona. Jak widać na wykresie 8, znaczący spadek liczby tych przestępstw ma miejsce w latach 2012–2015. W późniejszym okresie ich liczba się waha. W okresie pandemii widać jej spadek, jednak jest on minimalny (o zaledwie 1%)¹⁵.

Cała dekada charakteryzuje się tym, iż notowane są spadki i wzrosty liczby zgwałceń (zob. wykres 9). W okresie od 2019 r. do 2020 r. nastąpił spadek liczby gwałtów o 41,5%. Spowodowane jest to mniejszą liczbą kontaktów interpersonalnych *face to face*. Warto dodać, że teraz częściej ofiary zgłaszają organom ścigając takie zajścia¹⁶. Widać tylko, iż najniższa liczba zanotowana w tym przedziale czasowym przypada na 2020 r., kiedy to mieliśmy do czynienia z największymi ograniczeniami spowodowanymi COVID-19.

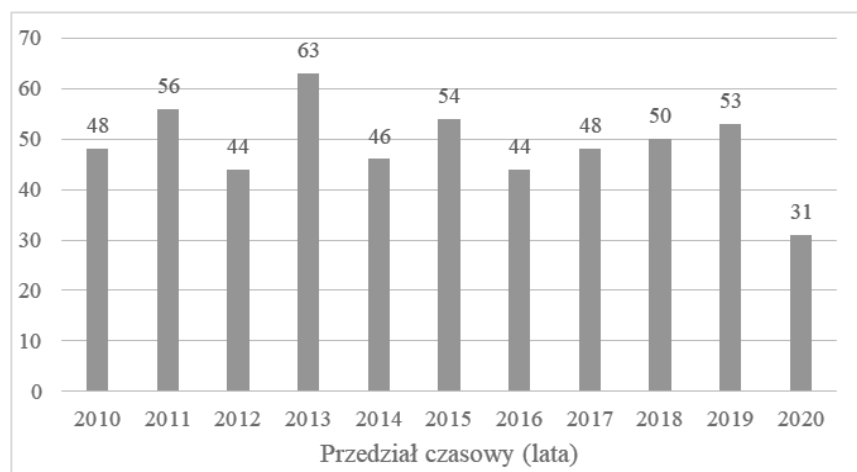
¹⁵ *Współczesne trendy przestępczości zorganizowanej – tematem dyskusji w WSPiA*, <http://m.wspia.eu/uczelnia/mapib/aktualnosci/5832,wsp-lczesne-trendy-przest-pczo-ci-zorganizowanej-tematem-dyskusji-w-wspia.html> (dostęp: 06.05.2021).

¹⁶ Witryna internetowa Policji, www.policja.pl (dostęp: 06.05.2021).

Wykres 8. Liczba przypadków uszkodzenia mienia w województwie podkarpackim w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne.

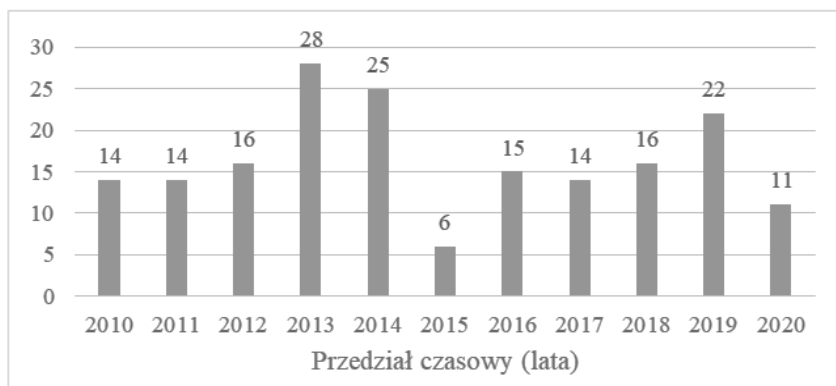

Wykres 9. Liczba zgwałceń w województwie podkarpackim w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne.

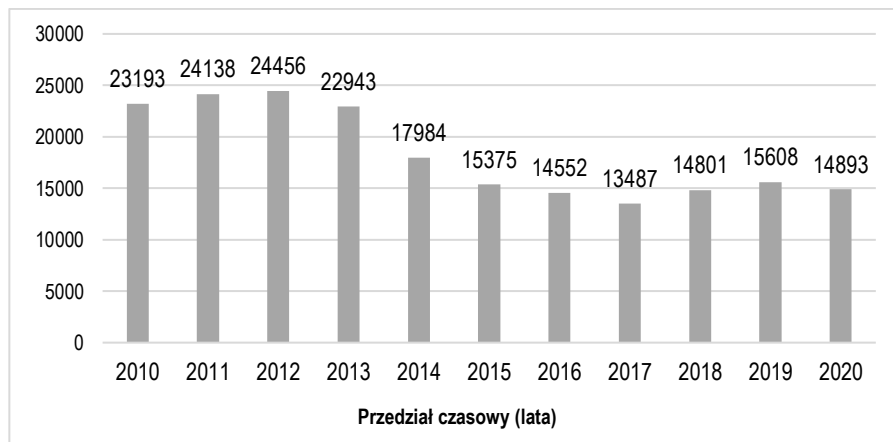
Na wykresie 10. można zaobserwować, iż liczba zabójstw na Podkarpaciu osiąga swoje apogeum w 2013 r. W okresie pandemii widać, iż zmalała, co jest konsekwencją ograniczeń epidemicznych i pozostawania w domach. Rzadziej do tych przestępstw dochodzi w miejscach publicznych, takich jak ulica, restauracja czy park. Najczęstszą grupą sprawców są mężczyźni w sile wieku. Ofiarami są najczęściej członkowie rodziny czy też znajomi bądź sąsiedzi.

Przestępczość kryminalna ogółem zmniejszyła się w okresie od 2019 r. do 2020 r. o 4,6%, co było ewidentnie spowodowane ograniczaniem kontaktów społecznych (wykres 11). Policja podkarpacka wskazuje, iż przestępczość kryminalna w dobie pandemii zmniejszyła się automatycznie pod wpływem wprowadzonych ograniczeń związanych z pandemią¹⁷. Trend spadku był też zauważalny we wcześniejszych przedziałach czasowych.

Wykres 10. Liczba zabójstw w województwie podkarpackim w latach 2010–2020

Źródło: opracowanie własne.

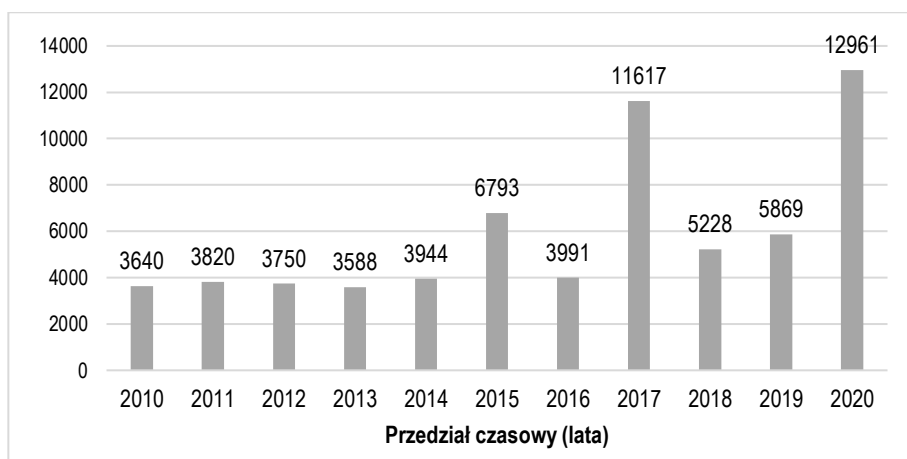

Wykres 11. Liczba przypadków przestępczości kryminalnej w województwie podkarpackim w latach 2010–2020

Źródło: opracowanie własne.

¹⁷ K. Kądziołka, *Determinanty przestępczości w Polsce. Analiza zależności z wykorzystaniem drzew regresyjnych*, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ESLp5kc_BqIJ:ekonomia.wne.uw.edu.pl/ekonomia/getFile/786+&cd=20&hl=pl&ct=clnk&gl=pl (dostęp: 06.05.2021).

W latach 2019–2020 nastąpił wzrost liczby przestępstw gospodarczych o 54,7%. W tym czasie dużą aktywnością wykazały się również zorganizowane grupy przestępcze. Wraz z rozwojem zaawansowanych systemów informatycznych coraz częściej wykonujemy prace *online*, co sprzyja rozwojowi przestępczości gospodarczej w sieci. Możemy mieć do czynienia z przestępczością wewnątrz i na zewnątrz danej jednostki organizacyjnej. Wewnętrzna przestępczość jest tworzona przez pracowników, natomiast zewnętrzna to nic innego, jak podrabianie produktów, wyłudzenia, oszustwa. Pandemia spowodowała szereg działań przestępczych w sieci. Wielu użytkowników Internetu doświadczyło tego typu przestępstw.

Wykres 12. Liczba przypadków przestępczości gospodarczej w województwie podkarpackim w latach 2010–2020

Źródło: opracowanie własne.

Zakończenie

W niniejszym opracowaniu poddano analizie liczby przestępstw dokonanych na Podkarpaciu w latach 2019–2020. Dobór takiego przedziału czasowego podyktowany został pojawieniem się pandemii COVID-19, która w znaczący sposób wpłynęła na organizację życia społecznego na całym świecie. Miała też przełożenie na strukturę i częstość odnotowanych w tym okresie przełomu przestępstw. Ograniczenia w mobilności jednostek generalnie wpłynęły na zmniejszenie liczby przestępstw kryminalnych. Natomiast przestępstwa gospodarcze odnotowały wzrost. Trudno dziś wyrokować, jak sytuacja będzie się zarysowywać w późniejszym czasie. Doświadczenie pandemii jest wciąż teraźniejszością, a możliwych scenariuszy jest wiele.

Bibliografia

- Becker G.S., *Crime and Punishment: An Economic Approach*, [w:] *Essays in the Economics of Crime and Punishment*, eds. G.S. Becker, W.M. Landes, National Bureau of Economic Research, New York 1974, <http://www.nber.org/chapters/c3625.pdf>.
- Hołyst B., *Kryminologia*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Hyb L., *Koordinacja systemu bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce*, [w:] G. Wilk-Jakubowski, R. Harabin, *Instytucje bezpieczeństwa wobec wyzwań współczesności – prawne uwarunkowania a działalność praktyczna. Bezpieczeństwo międzynarodowe, bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo wewnętrzne, zarządzanie kryzysowe*, Wyd. Współpracy Polska-Wschód, Oddział Świętokrzyski, Kielce–Tarnobrzeg 2018.
- Kądziółka K., *Determinanty przestępczości w Polsce. Analiza zależności z wykorzystaniem drzew regresyjnych*, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ESLp5kc_BqIJ:ekonomia.wne.uw.edu.pl/ekonomia/get-File/786+&cd=20&hl=pl&ct=clnk&gl=pl.
- Kołodziejak A., *Jak epidemia wpłynęła na przestępczość na Podkarpaciu? Zastępnęliśmy do policyjnych statystyk*, <https://rzeszow.wyborcza.pl/rzeszow/7,34962,25859546,dwa-razy-wiecej-kradziezy-w-rzeszowie-zlodzieje-nie-boja-sie.html>.
- Koronawirus: informacje i zalecenia, Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/koronawirus/aktualne-zasady-i-ograniczenia>.
- Lorek M., *Motywowanie w polskiej policji*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2017.
- Podkarpacki Wydział Zamiejscowy Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji w Rzeszowie, <https://pk.gov.pl/wydzialy-zamiejscowe-pk/dane-teleadresowe-57/podkarpacki-wydzial-zamiejscowy-departamentu-do-spraw-przestepczosci-zorganizowanej-i-korupcji-w-rzeszowie/podkarpacki-wydzial-zamiejscowy-departamentu-do-spraw-przestepczosci-zorganizowanej-i-korupcji-w-rzeszowie/>.
- Podsumowano pracę podkarpackiej Policji, Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, <https://rzeszow.uw.gov.pl/aktualnosci/podsumowano-prace-podkarpackiej-policji-3/>.
- Przestępczość w Polsce. Podkarpackie i Rzeszów najbezpieczniejsze, <http://gospodarkapodkarpacka.pl/news/view/33155/przestepczosc-w-polsce-podkarpackie-i-rzeszow-najbezpieczniejsze>.
- Przestępstwa ogółem wg jednostek podziału administracyjnego kraju, serwis Statystyka – Policja.pl, <https://statystyka.policja.pl/download/20/184797/przestepstwa-ogolem-do-2020.pdf>.
- Skutecznie na rzecz bezpieczeństwa mieszkańców. Podkarpacka Policja podsumowała 2020 rok, serwis Policja Podkarpacka, <https://podkarpacka.policja.gov.pl/rze/aktualnosci/101687,Skutecznie-na-rzecz-bezpieczenstwa-mieszkancow-Podkarpacka-Policja-podsumowala-2.html>.

Solski J., *Przestępczość na Podkarpaciu w 2019 roku. Statystyki miast TOP 10*, <https://nowiny24.pl/przestepczosc-na-podkarpaciu-w-2019-roku-statystyki-miast-top-10/ar/c1-14784830>.

Witryna internetowa Policji, www.policja.pl.

Współczesne trendy przestępczości zorganizowanej – tematem dyskusji w WSPiA
<http://m.wspia.eu/uczelnia/mapib/aktualnosci/5832,wsp-lczesne-trendy-przest-pczo-ci-zorganizowanej-tematem-diskusji-w-wspia.html>.

Współpraca Międzynarodowa, serwis: *O Policji*, <https://info.policja.pl/inf/wspol-praca-miedzynarod/72445,Wspolpraca-miedzynarodowa.html>.

Ziomka Z., *Przyczyny zachowań przestępczych oraz zjawisk patologicznych w świetle teorii socjologicznych*, Wyd. Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2008.

Znamierowski J., *Koronawirus a przestępczość gospodarcza*, <https://codozasady.pl/p/koronawirus-a-przestepczosc-gospodarcza>.

Żaryn S., *Bezwzględni wobec przestępczości gospodarczej*, <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/bezwzgledni-wobec-przestepczosci-gospodarczej>.